

● Faktablad

Sociala koder, arbetsmiljö och språkutveckling

De inlärdade mönster som styr hur vi föredrar att kommunicera och vad vi uppfattar som ”rätt” och ”fel” beteende kallas för sociala koder. De sociala koderna formas av våra livsåskådningar, samhällssystem och traditioner, men beror också på vilka vi är som individer, på vår utbildningsnivå, våra kunskaper och erfarenheter. Forskare menar att det egentligen är lika viktigt att förstå varandras sociala koder som att klara av arbetsuppgifterna.

Olika bakgrund – olika sociala koder

På en arbetsplats följer vi mängder av sociala koder som är mer eller mindre uttalade, och som vi själva är mer eller mindre medvetna om. Den som förstår koderna och känner sig bekväm med dem tar lätt för givet att alla ska följa dem automatiskt. Men för den som är ny eller bekväm med andra sociala koder kan det vara svårt både att förstå och uppfatta koderna på arbetsplatsen. Det leder till kulturkrockar, missförstånd och sämre kommunikation. Men sociala koder är inte statiska, de förändras över tid, utifrån vilka sammanhang vi befinner oss i och vad vi lär oss genom samspelet med andra människor.

Uttalade och outtalade regler på arbetsplatsen

De sociala koderna styr vad vi tycker är bra eller dåliga sätt att kommunicera och interagera på. Men så länge alla följer koderna uppfattar vi dem sällan. Det är först när någon bryter mot de koder vi själva tycker är ”rätt” som vi blir uppmärksamma på andra synsätt. Forskning visar att den som inte spelar efter de sociala regler som gäller på arbetsplatsen lätt blir betraktad som otrevlig, obekvämt och konstig. Personen riskerar också att utsättas för mobbning, bli omplacerad eller till och med förlora jobbet. Trots detta är det ganska ovanligt att chefer och medarbetare pratar om de sociala koderna på arbetsplatsen, synliggör vilka koderna är, både de uttalade och outtalade, och formar nya ”spelregler” som fungerar för hela arbetsgruppen.

Olika sätt att föra fram kritik, fatta beslut och skapa förtroende

I arbetslivet styr de sociala koderna hur vi till exempel föredrar att både vi själva och andra ska kommunicera och föra fram kritik, leda och fatta beslut, hitta lösningar på problem och skapa förtroende. Vi befinner oss alla någonstans på en skala mellan olika ytterligheter.

● Faktablad – Sociala koder, arbetsmiljö och språkutveckling

Kommunicera och föra fram kritik

- Föredrar kommunikation som är öppen och direkt. Åsikter och kritik ska föras fram rakt på sak.
- Föredrar kommunikation som är inlindad och indirekt. Åsikter och kritik ska föras fram så att harmoni och balans inte rubbas.

Leda och fatta beslut

- Tycker att beslut ska fattas gemensamt och att koncensus är viktigt.
- Tycker att beslut ska fattas av överordnade och att tydliga hierarkier är viktiga.
- Tycker att beslut ska fattas utifrån att alla agerar rätt utifrån sin roll och rang (ålder, visdom).

Hitta lösningar på problem

- Söker lösningar utifrån *varför* man ska göra något.
- Söker lösningar utifrån *hur* man ska göra något.
- Söker lösningar utifrån ifrån *helheten* och hur den påverkas av delarna.

Skapa förtroende

- Vill skapa förtroende utifrån resultat, prestation och pålitlighet.
- Vill skapa förtroende utifrån känslomässig tillit, empati och vänskap.

Skapa en bättre arbetsmiljö

Att förstå och prata om olika sociala koder bidrar till en bättre arbetsmiljö, och gynnar därmed också språkutveckling. Med tanke på hur mycket samlad erfarenhet om språk och kommunikation som finns på mångspråkiga arbetsplatser är det synd att inte ta tillvara på dessa erfarenheter. Dessutom tycker de flesta att det är roligt att prata om sociala koder, och samtalen kan också bidra till att fler blir nyfikna på språk, motverka fördomar och generaliseringar, och öka delaktigheten. Att skapa medvetenhet om sociala koder, och prata om dem leder till en öppnare och tryggare arbetsmiljö, vilket i sig är ett verktyg för språkutveckling.

Läs vidare

Faktablad – Lära sig ett nytt språk som vuxen

Faktablad – Medarbetarsamtal om språkfärdigheter

Faktablad – Yrkessvenska är mer än ord

Underlag till Faktablad – Sociala koder, arbetsmiljö och språkutveckling

Eva Stilling, språkkonsult i svenska, skrivpedagog, utbildare av språkombud och språkombudsutbildare

